

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Iz Benečije nam pišejo

Beneški emigranti in njihovo življenje

Izčrpavajo se v tujini zaradi skromnega kosa kruha, ki jim ga Italija ne more ali noče dati

Stevili delavci iz vseh krajev Slovenske Benečije, ki so delali do konca starega leta v inozemstvu...

Zene teh mož so primorane služiti svoje 13-14letne hčerkice služiti daleč v notranjost Italije...

ve. Ljudstvo, ki je verjelo sladkim besedom in upalo v pomoč krščanske demokracije...

Kongres partizanov v Gradiški

Po vsem Goriškem so bila zadnje dni množična zborovanja partizanov, na katerih so si izbrali delegate, ki jih bodo zastopali na II. kongresu partizanskih borcev...

Na sporedu kongresa je med drugim izvolitev glavnega odbora A. N. P. I., v katerega bodo izvolili tudi odgovarjajoče število slovenskih odborov...

Po dolgem času se bodo na kongresu v Gradiški zopet sestali slovenski partizani in garibaldinci, da skupaj pretepejo in proučijo sedaj položaj in novo nastale probleme...

Primer šovinistične nestrpnosti

Goričanka Marija Gorjupova s Placete je lanko leto optirala za Jugoslavijo, bila je takrat v drugem stanu, vendar je računala, da bo imela otroka šele, ko se bo že preselila v Jugoslavijo...

Zgodilo pa se je, da je prišel otrok na svet že pri sedmih mesecih v bolnici, kamor se je mati zatekla. Od tam so otroka, ki je bil zelo šibak in nujno potreben zdravniške pomoči, odnesli v dežji dom na Sempetrski cesti...

Ko pa so v dežjem domu zvedeli, da je otrokova mati optirala za Jugoslavijo, so poklicali njeno staro mater, ki stanuje v Gorici, in ji izročili otroka, češ da oni ne bodo zdravili jugoslovanskih otrok in da jih prav nič ne briga njegovo zdravje...

Nič ni pomagala tudi intervencija na pokrajinskem uradu, kjer so ženo odpravili z enakim odgovorom.

Uspehi na gimnaziji v Novi Gorici

Odkar je bila potojnena nova meja, so ostali dijaki goriške okoliče, Soske in Vipavske doline ter vzvodnega Krasa, ki so prej obiskovali srednjo šolo v Gorici, brez svoje šole. Zato so ljudske oblasti takoj ustanovile zanje posebno gimnazijo v Sempetru pri Gorici...

Dijaki pridno delajo v mladinski organizaciji in rešujejo vrsto problemov tudi brez sodelovanja profesorjev. Solsko knjižnico so izpopolnili s svojimi lastnimi knjigami in prispevali tudi druge učne pripomočke...

Ob zaključku prvega šolskega leta 1947-48 je okrog 300 dijakov odpotovalo na rama delovne akcije. Za prihodnje delovne akcije pa se je že pripravilo 70 dijakov...

Zasedanje občinskega sveta

Občinski upravni odbor, ki je zasedal pretekli četrtek pod predsedstvom župana, je na seji pregledal in sprejel več sklepov in predvsem tiste, ki zadevajo javna dela. Ouredil je popravilo ulice Vittorio Veneto in trga E. De Amicis...

Intenzivno delo razmejnitvene komisije

Ves ta teden je bila razmejitvena komisija pridno na delu in tako so priložili jugoslovanski članji komisije večkrat na italijansko stran pri Rdeči hiši, Venkovem in Fari ter pregledovali in doletavali novo mejo. Prav tako se je tudi italijanski del komisije parkrat preselil na jugoslovansko stran zaradi topografskih ugotovitev...

Pregled avtomobilskih dovoljenj

Opazujamo, da je bilo v naslednjih dneh zvrstena na svojem sedežu v ul. Omenčan 20 pregledovalna šiferka dovoljenja po sledem redu: V soboto 15. t. m. za imena z začetnimi črkami E, F, G, I, J. V torek 18. t. m. pa za črke L, M, N, O.

Kolo so mu odpeljali

Včeraj je 23-letni Alfonz Milloto izgubil kolesni letalnik, ki ga je, vredno 12.000 lir, ki ga je pustil za nekaj časa brez varstva na dvorišču svojega stanovanja v ul. Oberdan št. 9.

Listnico so mu odnesli

Alojz Forcisin, star 20 let, doma iz Gabrji, je včeraj javil goriški policiji, da so mu neznanec odnesel listnico, v kateri je imel 8.100 lir, osebno izkaznico, izkaznico sindikatov in druge dokumente.

V nedeljo ples v Pevmi

Prosvetno društvo iz Pevme priredi v nedeljo 16. t. m. v prosvetni dvorani plesno zabavo s pričetkom ob 20. Prireditelj bo trajala do ene po ponoči. Izraj bo domači orkester in zabave ne bo manjkalo.

Kronika kazenskega sodišča

Včeraj sta prišla pred kazensko sodišče v Gorici dva nasilna zakonika moža. Prvi, 45letni Jožef Ipavec iz Dolencje v Brdih, je bil obtožen, da se je vrnil novembra lanskega leta malo vinjen domov in se sprl s svojo ženo Kristino Cucca. Prisel je namreč v kuhinjo z majo sekuro v roki in se pričel pripraviti. Obdolževal je ženo, da mu je zadržala denar, ki ji ga je izročil za nabavo nekaterih domačih potrebščin. Žena se je pričela opravičevati in mu tudi dokazala, da ni zapravlila denarja...

KINO

VERDI. 17: »Pastorlovinca prireja z morjas, J. Fontaine in A. De Cordova. VITTORIA. 17: »Dobri Samaritani, G. Cooper in A. Sheridan. CENTRALE. 17: »Cvojevica, D. Andrews in B. Donly. MODERNO. 17: »Elvci za zlatoma, M. Dietrich in R. Scott. EDEN. 17: »Pot velikanova, B. Stanwyck.

Iz Krmina

V večerni uri za Kmetijsko in gozdarsko 17. t. m. se začel v Boghaciu pri Krmini poseben tečaj o žitogovostju, ki bo trajal teden dni. Tečaj se lahko udeležijo kmetovalci in njihovi sinovi v starosti od 18 let dalje...

Obsodba dveh špekulantov v Idriji

V završni teži meseca so prazni pred sodišče v Idriji posestnika Zagoda Frančiško in njeno sestro Ivaneko iz Godoviča nad Idrijo. Ti dva sta imeli posestvo, ki meri 49 ha, od katerih je 12 ha orne zemlje. Pred vojno sta na tem posestvu rečali 30 glav zovje živine in 10 prašičev, krompirja pa sta pričela letno do 70 stovov. Se leta 1942 sta og odprodali italijanski državi, to je fašistom, 45 stovov, dočim sta v letu 1948 obdelali samo tri ha orne zemlje in ništa hoteli oddati ljudski oblasti obvezne količine krompirja, čeprav jima je bila prvotna količina 990 kg zrnina na 438 kg. Tudi sta po vojni redili na svojem posestvu samo 7 glav živine in 2 prašiča. Poleg tega sta sabotalni oddajo fišila in prasica.

Spomenik padlim borcem talcem in internirancem

Pred dnevi sem ob korahlah po naših Istrskih vasih zopet občutil resničnost Cankarjevih besedi: Hodil po zemlji sem naš in pil nje prestolci... Pot me je zanesla v Cečarje Polbe, kjer sem zvedel, da bo dobil kraj še v tem letu lep in dostojen spomenik, postavljen v zahvalo vsem borcem, talcem in internirancem, ki so za osvoboditev svojih domovine in za priobritve današnjih pravic kmetijsko-delavskega ljudstva dali svoja mlada življenja. Reavelsit me je nadaljnja novica, da bo izdelal osnutek arhitekta, ki bo gotovo dal spomeniku svoj umetniški navdih. Moram priznati, da se to tudi v staveni široki očiščeni krogli, ki jo morete ravnati po načinu, da je treba tudi pri obnovi naših vasi in gledati na zunanost stavb, ki naj s pomočjo arhitektove roke odražajo umetniški smisel našega ljudstva. Ravno pri Slovencih so bile razmere glada arhitekture najbolj žalostne. V prejšnjem stoletju je bila ta panoga uničena pri nas popolnoma anonimna. Zato se nam ni treba čuditi, če moramo ravno glade arhitekture ugotoviti tako estetsko kakor praktično dezorientiranost nego v kateri koli drugi umetnostni stroki.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

ČEŽARJI-POBEGI

Spomenik padlim borcem talcem in internirancem

bo zgrajen po osnutku, ki bo njegove arhitektonske oblike vskladil z umetnostnim pojmovanjem našega človeka

Pred dnevi sem ob korahlah po naših Istrskih vasih zopet občutil resničnost Cankarjevih besedi: Hodil po zemlji sem naš in pil nje prestolci... Pot me je zanesla v Cečarje Polbe, kjer sem zvedel, da bo dobil kraj še v tem letu lep in dostojen spomenik, postavljen v zahvalo vsem borcem, talcem in internirancem, ki so za osvoboditev svojih domovine in za priobritve današnjih pravic kmetijsko-delavskega ljudstva dali svoja mlada življenja.

Primer: nas je zatekel ob koncu prve svetovne vojne, ko smo obnavljali Gorisko. To pot nismo mogli odobrevati o arhitekture naših vasi in stavljati goriškega podelzja, daš imamo tako lep pristen slovenski slog. Italijanske stavbene zadruge in merodajni viadni krogi so nam narahlost s politično tendenco vrnilli sloge stavb, zvonikov, cerkva in vasi, ki ne odgovarjajo duši, tradiciji in umetnostnemu pojmovanju našega človeka. Ves ta

PROSLAVA

V nedeljo 16. t. m. ob 15 popoldne bo v Pučah proslava II. obilnice ustanovitve kmečke obdelovalne zadrage in slovensa otvoritve zadržnega doma. Otrtočni odbor ZPP vabi vse biveše borce in aktiviste, da se proslave udeležijo!

izgubljena izkaznica. Krmečka bilka iz Marzagat št. 100 je dne 18. t. m. izgubila osebno izkaznico na poti iz Kopra proti domu.

PROSLAVA

V nedeljo 16. t. m. ob 15 popoldne bo v Pučah proslava II. obilnice ustanovitve kmečke obdelovalne zadrage in slovensa otvoritve zadržnega doma. Otrtočni odbor ZPP vabi vse biveše borce in aktiviste, da se proslave udeležijo!

PROSLAVA

Arhitektura smo poznali ti in tam samo kot koristočno uredbno, ne pa kot umetnost. Slikarstvo in kipejarstvo sta izpolnila pri nas vsebuje naloško, ko sta v dobi prebujanja pomagali utrjevati našo narodno samozavest. Arhitekturna umetnost je po eni strani socialna kakor tudi nacionalni čimtelj, ker mora biti ustvarjen iz ljubezni in občutja razmer, v katerih naj služijo svojemu namenu. Arhitekt reši lahko svojo nalogo pri graditvi spomenika, stavbe itd, samo tedaj, ako čuti z narodom in razmerami, za katere ustvarja!

izgubljena izkaznica

Krmečka bilka iz Marzagat št. 100 je dne 18. t. m. izgubila osebno izkaznico na poti iz Kopra proti domu.

Pevska vaja v Portorožu

Pevski odbor prosvetnih delavcev istrskega okrožja javlja, da bo 18. in 19. t. m. vaje ženskega zbora. Začetek točno ob 9 dopoldne. Prosimo za polnoštevilno udeležbo!

Korte

Za udritev množične organizacije. Na izrednem množičnem sestanku je ljudstvo naše vasi sprejelo naslednje sklepe v zvezi s predvojnimi tekmovalnim SIAU.

Zbor volivcev v Pađni

Za izboljšanje življenja je treba še poizkušati in napeti vse sile, da bomo to čim prej dosegli. Pod tem geslom je bil v naši vasi v nedeljo zbor volivcev, katerega je udeležilo nad 200 volivcev. Po izvolitvi delovnega predsedstva in odobritvi dnevnega reda nam je tovariš Edijid iz okrajna pojasnil važnost zbora volivcev, ki je vsajboj organ ljudske oblasti na vasi. Danes ni tajnik ali predsednik krajevne LO tisti, ki ljudstvu na vasi ukazuje in mu zapoveduje, kaj naj napravi in kako naj napravi. Oba sta samo izvrševalca volje vse

Praznik zadrugarjev v Pučah

Puški zadrugarji in z njimi vse ljudstvo bližnjih in daljnih vasi koprškega okrožja bo jutri praznovalo II. obilnico ustanovitve delovne skupnosti in slovensa otvoritve zadržnega doma. Ni potrebno podirati velikega pomena tega pravnika razgledanih in naprednih puških zadrugarjev, ker bodo udeleženci lahko sami ugotovili, v koliko so si ti ljudje v dveh letih izboljšali življenjske pogoje. Iz velike revščine in opustošenja, ki so ga bili napravili načelstvi, je tem ljudem ostala nedotaknjena samo zemlja, v njih samih pa trdna in odločna volja; ustvarjali boljše življenjske pogoje. Niso veliki premišljevalci, kako, s čim in kdaj. Osem je bilo pionirjev zamislil in izvedbe ustanovitve skupne obdelavalne zemlje - osem bivših partizanov! Povedali so to svoje misli na množičnem sestanku. Po živi diskusiji je misel zrasla v dejanje - bila je sprejeta kot seme v dobro in plodno zemljo. Za geslo so si ti ljudje vzeli polno dobre volje za premagovanje začetnih težav, dati vse napore poidevice za skupnost s ciljem, da bo vsem boljše. Najzgovornejši dokazi tega izboljšanja so: iz družin, ki so stople pred dvema leti v skupnost, je ta močna skupnina narasla na 45 družin. Od primitivnega pluga in široke kopace so prišli na metorno oranje s traktorjem. Imajo tudi že svoj tovorni avtomobil, moderno motorno mlatilnico in še več modernih železnih plugov in bran. Kakšna pa so bila izboljšanja življenjski pogoje, bodo udeleženci lahko sami ugotovili.

Novo cene za vođo

Okrožna uprava vodovodov in melioracij v Kopru javlja, da je zaradi cene IOLO, došlo s 1. januarjem 1949 nove cene za uporabo vode, veljavne za vse ozemlje cone B. Tako stane za vso zemljo, hišno in poljedeljsko uporabo kubni meter vode 25 lir in za uporabo vode v javne in industrijske ter svrhe javnih ustanov 20 lir.

Kmetijstvo Istrskega okrožja

Reja kokoši

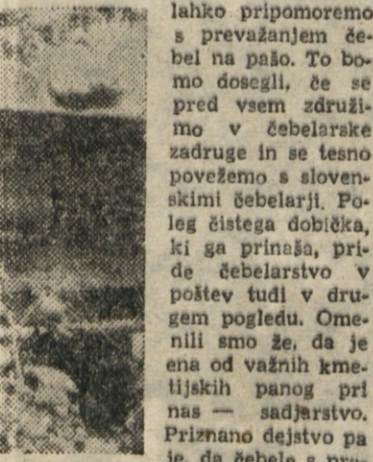
Blizina močnih konsumnih centrov nam svetuje, da posvetimo perutninarstvu največjo pozornost. Nemarnost z naše strani in kurja luža je vzrok, da je zelo upadlo število starih kokoši, kar se tiče dostopnosti pa smo še na slabšem. Problem prehrane kokoši pride v poštev. Krme imamo na pretek. Tudi glede izbire kokošje pasme smo si na našem. Italija je zelo propagirala pri nas gojitev italijanske bele pasme (Livornese bianca). Za kokoš, dobra nesnica,

Čitajte in širite Primorski dnevnik!

pa je manj odporna proti boleznim in bolj podvržena degeneraciji od naše istrske kokoši. Z istrsko kokošjo lahko pridemo do slovesa, katerega so dosegli štajerci s svojo domačo pasmo. Kaj nam je v tem pogledu ukreniti? Pristopiti moramo k selekciji naše kokoši, nato se bomo posluževali še petelinov čistokrvne »štajerce«. Za kontrolo donosnosti z uporabo ezekoplnih gnezda bomo prišli do kokoši visoke nesnosti, jajca teh bomo uporabili za valjenje. Naše kmetijske zadruge si morajo zgraditi moderne kokošnjake, kjer bi vodili selekcijo kokoši. Propagirati moramo čim zgodnejše valjenje spomladi, da vzgojimo jajčice, ki bodo nesle že v novembru. V te namen bomo uporabljali za valitev purane, katere lahko prisilimo, da v določenem času valijo, in umetne valilnice. Produkcijo jajc moramo tako usmeriti, da bomo imeli v zimskem času čim več jajc, ki bodo imela na tržišču v tem času najboljšo ceno. Zadruge bodo odkupovale pitna jajca. Vemo, da na nesnost v zimskem času zelo vpliva slaba prehrana kokoši. Za prehrano perutnine v zimskem času bomo uporabljali deljno moko (stroje za mletje detelje imamo). Zaradi potrebne apna, ki pride posebno v zimskem času v poštev pri prehrani perutnine, bomo izkoristili škodljive lupine zmlete v prah. Vsak napredek je za nemogoč, če ne bomo preuredili kokošnjakov in skrbeli za zdravje perutnine. Kokošnjake moramo večkrat očistiti in razkužiti. Proti boleznim, v prvi vrsti proti perutninski kugi, moramo perutnino pcepiti. Razen rejli kokoši moramo posvetiti več skrbi tudi ostali perutnini. V Pučajnem so dane vse možnosti za zvišanje števila pur. Cebelarstvo Cebelarstvo, lahko rečemo, je pri nas še v povojih. Umne čebelarje lahko preštejemo na prste. Vendar je ta panoga kmetijstva zelo važna in, če tudi ne v veliki meri, pride pri nas le v poštev. Največja ovira v razvoju čebelarstva, pri nas je ta, da čebelarje v večjem predelu teritorija nimajo dovolj hrane za vse leto. Temu pa

Stari sistem čebelarjenja v kranjih.

Moderni čebelnjak Sabadina Ivana v Vanganelu

Gojitev sviloprejk

Svilogojstvo je bilo v naših krajih pred leti močno razvito in donosen vir narodnih dohodkov. Slabe krize trane na tako slabo vplivale na to panogo kmetijstva, da so jo popolnoma opustili. Casi pa so se menjali. Tržišča zahtevajo ponovno velike količine tega pridela in zato se bomo morali ponovno oprijeti dela. Glavna ovira takojšnjemu razmahu bo pomankanje murvinih nasadov, vsekakor imamo vsaj za dober začetek še dovolj teh dreves. Začeti pa bomo morali čim prej z novimi nasadi. Odposlanca so bile okrožnice vsem kmetijskim zadrugam, v katerih se pozivajo kmetovalci, ali narajoč potrebno količino semen. Onča (25 g) semena stane približno 400 lir. Pridela pa se lahko 40-80 kg svetlih svilodov od te količine semen. Svilod se bodo odkupovali po približno 250 lir za kg. (Se nadaljuje)

HOWARD FAST Ko sem pisal „POT SVOBODE“ sem mislil na Bena Davisa, enega od „dvanajstovrčnikov“

V začetku leta 1943 so se poročili v moji duši prvi obrisi zgodbe, ki je kasneje nosila naslov „Pot svobode“. Vedel sem tedaj samo to, da bi rad govoril o preročišču na jugu. Velikostni problem znoza očiten to pozabljen obdobje ameriške zgodovine je bil preveč vabljivo. Zatekel sem se po pomoč k svojemu znancu, advokatu črncu.

„Pojdite obiskat mojega očeta v Atlanto, mi je rekel.“

„Čemu? Kaj mi lahko on pove?“

Advokat, debel mož, počasni gibov in ljubeznivega obraza, se je nasmehnil in odkimal:

„Ne vema, je dejal in skomizgnil z rameni. „Povprašajte ga boste in morda vam bo vedel veliko povedati.“

imam tujak, ne morem toliko povedati, kakor sem to storil v knjigi, ki nosi naslov: „Pot svobode“. Ne morem samo suhoparno navesti zasluge in bojev nekoga človeka; niti ne morem z besedami izraziti vsega, kar bi lahko povedal o črnem voditelju Benu Davisu.

Reči, da je Ben Davis komunist, je stvar zase. Vse nekaj drugega je pa pokazati, da je njegova privrženost komunizmu posledica strašne borbe in prestanega ponižanja, ki ga je doživljalo njegovo ljudstvo. Reči, da gre sedaj k obojima — skupno z ostalimi 12 voditelji, — da javno izpove o svojih prevarnih idejah, je ena

šili glad svojih otrok. Razkropili so jih s silo. Nekaj dni kasneje je aretirali njihovega vodjo, mladega črnca Angela Herndona. To ni bila navadna aretacija, izvršena zaradi tradicionalne obdolžitve o kršenju javnega reda. Herndona so obdolžili, da je hotel izzvati ustajo proti državi Georgiji in če bi ga bili spoznali za krivega, bi bil obsojen na smrt.

Mednarodni odbor za obrambo delavcev je najel advokata z juga, ki naj bi zagovarjal Herndona. Ta advokat bi sprejel obrambo obtoženca le, če bi obtoženi Herndon sprejel tri pogoje: prvi, da bi ne ugovarjal ustavnosti zakona, s katerim ga bodo sodili; drugi, da ne

tem, da li je Angelo Herndon bil komunist ali ne. Herndon je bil nepravilno obtožen, torej človek, ki ga bo zagovarjal; ravno tak primer kakor nekoliko kasneje, ko se je znašel zapleten v zadevo Scottsboro kot član obrambe.

Tako se je Ben Davis skozi šest let boril kot goreč bорец. Bil je tako trden v svojem prepričanju, da bi niti en trenutek, v njegovi karieri ne mogel dokazati, da ni njegova borba pravilna.

V letu 1943. je bil izvoljen na občinskih volitvah in pet let je bil sočlan občinskega sveta, ki je upravljal največje mesto na svetu. Newyorčani dobro vedo, kaj vse je tam napravil. Od jutra do večera se je boril proti tiraniji in zlorabam, pa najsi je bilo treba ugovarjati bednemu mišljenju vodilnega razreda, ki je dopuščal, da so najrevnejši sloji gnili v nesnagi po predmestjih, ali če je bilo treba grajati surovosti občinskih policistov. Našel je še med vsem tem dovolj časa, da se je zaveznil za črno ljudstvo Harlemškega okraja, ki ga je izvolilo. Poslušal je njihove probleme in jim dajal praktične nasvete.

Ta pregled Davisove politične kariere je površen, toda kar me trenutno bolj zanima, je mlačni značaj. Kot član sekretariata komunistične partije Amerike, je obsojen na trpljenje v zaporu, ker je javno priznal prevarne ideje, kajti on se bori za osvoboditev črncev. To je nevarni človek, ki bi se ne ustavljal pred vsemi njihovimi zahtevami, pa čeprav bi 14 milijonov ameriških črncev šlo pod vodstvom njemu enakega. Ko so ga poklicali pred prastaršo vladno komisijo za preiskavo protiameriške dejavnosti — ki je pripravljena, da je črnci, ki se bori za svobodo svojega naroda anti-američan — je pokazal, kateri vrsti voditeljev pripada. Poslušaj se je Rankina, lotil se ga je silovito in prinesel na dan dejstvo, da je bil on, Ben Davis, izvoljen na svoje mesto predstavnika z nekajkrat z veliko večjim in močnejšim številom kakor on.

„PRODANA NEVESTA“ V SOVJETSKI ZVEZI. S. S. NIKOLAU KOT KACAL IN L. M. SKOBCOV KOT KEUSINA

stvar, druga stvar je, popolnoma različna od prve, pokazati, da je njegov narod vedno ožil prevarne misli, ki jih je on čisto preprosto vsrkal. Ali ni bila svoboda vedno ena od najbolj prevarnih idej za zatiranje ljudstev?

Zaradi tega sem si izposodil osebnost Bena Davisa, ko sem ustvarjal podoba Gideona Jacksona in napisal „Pot svobode“. Stari generacije ločijo ta dva moza, toda njuna borba je ista: Ben Davis je, kakor veliki črnci, ki so vodili prepore črncev, ištel iz gnava svojega ljudstva, ki je bilo po novem upori osvojen. Kakor oni, ima tudi on izreden značaj, prežet z nepomirljivim sovraštvom do vsakega zatiranja in je odločen osvoboditi svet, toda v nasprotju s prvimi voditelji, pozna marksistično znanost. On je eden izmed voditeljev ene partije, ki se zrtuje za svobodo vseh narodov. Prav zaradi tega je toliko bolj nevaren.

Niče se ne rodi komunist.

Na ta ali oni način ustvarjajo komunisti novo družbo in se pri tem poslužujejo preiskavega načina, da je ravno krivica tista, ki izrove lačane, da terjajo pravico in se bore za njeno uveljavitev.

Tako je leta 1932. šlo 600 brezposelnih belcev in črncev pod pralo Pravic v Atlanti, da obrazložijo svoje zahteve. V lepem redu toda zelo odločni so zahtevali dela, pomoči in kruha, da bi ute-

bi odklonil pravice belega sodnika soditi črnca; in tretjič, da bi zankal vse zveze s komunistično partijo.

Mednarodni odbor za obrambo delavcev, kakor tudi Herndon sam, je odklonil te tri pogoje in advokat z juga ni sprejel zastopanja. Prav tedaj je stopil v ospredje mladi odvetnik iz Atlante, črnci, po imenu Ben Davis sklenil svojo dvojno pogodbo, ki jo je vedno spoštoval, pogodbo s svojim ljudstvom in svobodo.

Dva meseca poprej se je Ben Davis opisal v odvetniško zbornico v Atlanti in odprl pisarno. Imel je pred seboj udobno bodečo, ni bilo mnogo odvetnikov črncev in poleg tega ni imel v mestu diplome Amhurskega kolegija in juridične fakultete v Harvardu, kakor on. Vse kar so zahtevali od njega je bilo samo to, da se v svojem poklicu usposobi in da ostane na svojem mestu. Imel bi uspeh, če bi se ne bavil s tem, kar imenujemo pravico, če bi se izogibal prav tako delikatnih zopd kakor zadeva Herndona in če se ne bi nikdar boril za ustavne pravice svojega ljudstva. Če bi se ne lotil niti ene od teh stvari, bi imel največji uspeh, ki ga je more doseči zamorec na jugu; živel bi v miru in udobnosti.

Kljub temu se je Ben Davis partije prijel in ji je ostal zvesti do zvezi. Ni videl nobene razlike v

„PRODANA NEVESTA“ V SOVJETSKI ZVEZI. FURIANT V DRUGEM DEJANJU

„PRODANA NEVESTA“ V SOVJETSKI ZVEZI. FURIANT V DRUGEM DEJANJU

Valentin Vodnik

Dne 8. januarja je preteklo sto trideset let, odkar je umrl Valentin Vodnik, ki ga imenujemo prvega slovenskega pesnika. „Preoblečen mešički, ki je grad pel, se rajši pil“, kot se je na njegov račun posajil Prešeren, se je rodil 1. 1758 v Ljubljani. Se kot dijak se je seznanil z očetom Markom Pohlinom, ki ga je pridobil za pesnikovanje. Toda Vodnikove pesmi iz te dobe so še kaj neboljane. Pozneje, ko je bil za kaplana v Gorjušah v Bohinju, je prišel v ožji stik z baronom Zoisom. Tam mu je razložil svoje načrte, pri katerih naj bi Vodnik igral važno vlogo. Posrečilo se mu je na ta način Vodnika zopet pridobiti za literarno delo, ki ga je bil že opustil.

Tri leta je izdal „Veliko praliko“, katere namen je po Zoisovi zamisli bil, da bi obžalovala ljudstvo. Tudi je Vodnik objavil svoje pesmi, katerim je uspel dati življenje. Domačnost, segavost in preprosta oblika so naredile, da so njegove pesmi še pozneje živele.

Vodnik pa je tudi prvi slovenski novinar. Z novim letom 1897. je namreč prišel v Ljubljani izdajati „Ljubljanske novice“, prvi slovenski časnik. Tri leta ga je Vodnik urejal.

val in tudi sam pisal. Izhajale so po dvakrat in pozneje po enkrat na teden. Dasi si ne smemo teh „Novic“ zamisljati kot kak danesnji časnik, saj so izhajale le na pol pole v mail osmerki, so bile za tedanje čase vendar zanimive. Vodnik je v njih objavil tudi svoj važen spis „Povedanje od slovenskega jezika“, v katerem je govoril o Slovanih, o njihovem razlikovanju, zgodovini in značaju, pravoslovju in slovstveni zgodovini, posebno še slovenski.

Poleg obširnega književnega delovanja (od sestavljanja slovarja pa do „Kuharskih bukev“) pa je bilo važno tudi Vodnikovo pedagoško delo. Za časa Napoleoneve Ilirije je opravljal visoke službe na šolskem odpravljanju in ker ni bilo slovenskih šolskih knjig, jih je sam napisal. Tedaj je namreč slovenska dobila pristop k šoli.

S padcem Napoleona je propadla tudi njegova tvornica Ilirija in prejšnji Vodnikovo navdušenje za Francoze mu je pod gospodariji, ki so se po petih letih povrnil, škodovalo. Izgubil je doseženo službo in le še nekako živel. Vendar je v tem času še napisal nekaj pesmi, med njimi tudi najprejše „Moje spomenike, Kap ga je pobrala v začetku leta 1819.

Vodnik je bil napreden duh svoje dobe, vnet za izobraževanje ljudstva. In kakor je Vodnikova pesem razumska tvorba duha brez čustvene zločine, a je spričo svoje naivne pridošlosti in segavosti ter domačnosti vendar prava, tako je po drugi strani Vodnik, ki sam ni bil pravi umetnik, s svojo miselnostjo prosvetljenja in kulturnega delavca vendar ustvaril pogoje za razvoj slovenskega slovarstva.

O UPRIZORITVI CANKARJEVIH „HLAPCEV“ V LJUBLJANSKEM DRAMSKEM GLEDALIŠČU JE NAPISAL DALJE KRITIČNO POROČILO DRAGO SEGA V „Ljudski pravici“ 13. januarja.

SLOVENCİ in vsi bodo proslavili stoletnico

JUGOSLOVANI dostojno Prešernove smrti

Odiok, da se vsako leto slavi v začetku februarja Prešernov teden, je izdalo predsedstvo SNOŠa še za časa narodno osvobodilne borbe. Letos pa ima ta teden še poseben poudarek, kajti 8. februarja bo poteklo sto let, odkar je v Kranju umrl naš France Prešeren. Kot je znano, je že novembra meseca imenoval prosvetni minister LRS poseben odbor, ki mu predseduje književnik in predsednik ljudske skupščine LR Slovenije dr. Ferdo Kozak; naloga tega odbora je, da pripravi in vodi vse prireditve in slovesnosti ob stoletnici Prešernove smrti.

Predsednik odbora je pred nedavnim dal dopisniku „Slovenskega poročevalca“ nekaj pojasnil o dosežanjem delu in pripravah. Delo tega odbora se s kon-

cem Prešernovega tedna še ne bo končalo, kajti mnogo načrtov bo mogoče izvesti šele med letom. Pripravi pa je treba že sedaj publikacije, ki bodo izšle ob jubileju, ter organizirati množične prireditve.

Med publikacijami je treba omeniti predvsem Prešernov album, ki ga pripravila dr. France Kidrič. V tem bo zbran ves slikovni material o Prešernu, tako njegove slike, podobne rojstne vasi, domače hiše, krajev, kjer je pozneje živel, faksimili itd. Dr. Kidrič pripravila za naslednji leta še vrsto publikacij o Prešernu in bo ta knjiga nekaj uvida k tem publikacijam. Potem bo izšla izdaja Prešernovih pesmi v zveznem merilu, tako nekako kot je bilo lanskih „Sto pesmi Otona Zupanciča“, ki so izšle v Beo-

gradu; uvod je napisal Josip Vidmar. Izšla bo tudi mala, ljudska izdaja Prešernovih pesmi, nadalje izbor kompozicij za Prešernova besedila za ljudske zbornice. Ljudska prosveta pa bo izdala brošuro z gradivom za proslave, namenjeno množičnim organizacijam. Osrednja literarna revija „Novi svet“ se bo oddvojila Prešernovega spomina s posebno številko in enako tudi vsi dnevniki in ostalo časopisje. Tiste dni bodo v prometu tudi posebne serije poštnih znamk s Prešernovo sliko.

Na dan obletnice bo ministarstvo za prosveto LRS razpisalo posebne umetniške nagrade za jubilejno leto 1948. Na univerzi pa so že razpisane nagrade za znanstvena dela študentov, ki bodo nagradjena na dan obletnice Prešernove smrti. Tudi Zveza likovnih umetnikov Jugoslavije bo proslavila ta praznik s tem, da bo to pot priredila prvo zvezno umetniško razstavo v Ljubljani.

Prešernov teden se bo pričel v sredo 2. februarja. Ta dan bo otvoritev razstave Prešernovih rokopisov v Univerzitetni knjižnici. Istega dne zvečer bo v uniojski dvorani večja ljudskoprosvečna prireditev.

V dneh 3., 4. in 5. februarja bo vrsta različnih prireditev, zlasti v gledališčih. Slovensko narodno gledališče slavi namreč tridesetletnico svojega obstoja in bo proslavo tega jubileja povezoval s Prešernovim tednom.

KADILO in DINAMIT

Po gornjim naslovom so objavile Književne novice, organ Zveze književnikov Jugoslavije, članek književnika Merina (Oto Bihajli), ki ga v izveleku posnemamo.

Ne more se veledustriječ, proizvajalec razstreliva in izumitelj dinamita Alfred Nobel, ki je ob koncu preteklega stoletja z veliko množico denarja in z nekoliko nečisto vestjo ustanovil svojo zadušnico za nagradjevanje vidnih uspehov na področju kulture, napraviti odgovoren za poddeljevanje nagrad, ki ga po njegovi smrti izvršujejo žirije. Morebiti je Lev Tolstoj slutil to prakso, ko se je prizemil odbil Nobelovo nagrado. Kolegij razsodnikov za podeljevanje nagrad se je namreč izkazal za pravi tako zanesljivo razsodno orodje reakcionarne buržoazije, kakršno je pravosodje kapitalizma.

rodje proti Sovjetski zvezi in za izdajstvo lastne domovine.

Elliot ni brez talenta. Njegova muzikalnost in jezikovna disciplina je imela doloten vpliv na nekatere njegove sodobnike. Toda kaj je tista vsebina, ki navdušuje razsodnike o nagradah v Stockholmu?

Pred koncem prve svetovne vojne je Elliot obkopal „zlom civilizacije“. Zdelo se mu je, da je zmaga oktorske revolucije isto kot spropad Zapada. Kakor reakcionarni nemški filozof Oswald Spengler in francoski katoliški ideolog Henri Massis je tudi pesnik Elliot izjavil, da se epolovica Vzhoda Evrope nahaja na poti v kaos. Tako je pisal v svoji najbolj poznani zbirki „Opustošena zemlja“ leta 1922.

L. 1934 se je pojavila njegova drama „Skala“, polna mgnjenih citatov iz biblije. L. 1935 pa je izšlo njegovo mistično delo „Morilci v katedrali“, v katerem prične množice ob umoru kardinala mučiti vest, skrušenost in strah pred smrtjo ter postanejo zopet pobožni in se uče moliti.

Zakaj je Elliot zapustil Ameriko? Zakaj je postal državljani Anglije in stare Evrope? Mar ga je kaj gnalo iz dežele brez tradicij, umetniškega uboštva in poslovnih moral, da kot romar uveljavljuje dvig svoje glas proti grehom in tiranskim silam svoje dobe?

Ne. Glas Eliotta ni glas resnične vesti naše dobe. Njegovo rotenje ni naperjeno na sile krivice, na kapitalizem, na izkoriščanje in na tlačanje človeka. Nasprotno. Pod plaščem krščanske ponižnosti poziva na resignacijo, kajti nič se ne da menjati. S to staro črno formulacijo sestavlja v slonokostnem stolpu svoje tajnstvo-eterične muzikalne verzice. On ne vidi ljudstva in ljudstvo ne vidi njega. Toda z odobravanjem mu ploskajo čuvarji buržoaznega reda, ki ga kronajo z lovornikom kralja dinamita.

Najnovejši nagradjenec Nobelove nagrade je lirski esejist in dramatik T. S. Elliot. Po rojstvu je Elliot Američan, a si je izbral za domovino Anglijo; tudi njega je namreč prevzelo koprenje po idilih aristokratskih tradicij. L. 1928 se je Elliot označil kot „realist v politiki, klasicist v književnosti in anglikanec v religiji“. Ze ta njegova izpoved bi zadovala, da postane razumljiv njegov sprejem med nobelovskimi vitezi. Lažnodemokratska ustanova Nobelovih nagrad se trudi, da bi svoje notranje pobude prikrihla z višjimi načeli. Razumljivo je, da se med nagradjenimi književniki najdejo tudi dobri književniki. A nikak slučaj ni, da se razsodnikom v Stockholmu ni zdel vreden nagrade André Gide je takrat, ko se je še maskiral kot napreden pisatelj in je celo kritiziral nekatere ustanove imperializma. Gide je prejel aplavz takrat, ko se je dokončno obrnil k reakcionarni buržoaziji in je svoj izizomgani talent izkoristil kot

IZ MODERNE KITAJSKE GRAFIKE. JEN HAU: VOLITVE NA VASI

SOVRAŽNIKI SLOVANOV

AL. LIKOV - („Slavjane“ 1947 prevel A. B.)

LASTNE SVAJE IN PREPILI. Gotovo je, da suženjstvo nič kaj ne pospešuje razvoja, ne utrjuje značaja in človeških vrlin. Narobe, suženjstvo erazuje njunost, da hrepeniš po prostem zraku; da išče izhoda iz svoje potlačeniosti. Ta brezizhodnost ustvarja prav posebno razdražljivost. Taki nesrečni razdraženci se nagibajo k svaji in preprič. Vsakdo išče vzrok za svojo nesrečo v bližnjem, v bratu, v sosedu itd. Člani iste družine žive v neprestanih svajah in sporih, sosedje živijo v vojni med seboj. Sosedne kmetije — prav tako. Sosedna sela — enako, itd. Da bi človek videl pravi vzrok svoje osebne nesreče, bi ga moral iskati tam, kjer je treba. Zavezet je duševni eliksus in se pridobi šele z dolgim prizadevanjem in dolgim razmišljanjem. Slovanse narode je bilo lahko naštevati drugega zoper drugega; zainteresiranim sovražnikom

ni bilo težko najti pretvezo za tako ščuvanje.

Kakšne neprecenljive zaloge energije so se razmetavale v medsebojnih borbah in vojnah med Slovani, namesto da bi se naporili in izpodbude milijonov slovanov združili. Često smo mi Slovani izvršili kakšno hromeče medsebojno sovražništvo slovanstva, ki so jim vstale moči od našim prabno pobijanje — na veliko rapuro in medsebojno bojevanju.

SLOVANI . ORODJE V TUJIH ROKAH

To je res tragična usoda. Sovražnikom je uspelo, do so naščuvali drugega proti drugemu, da so sejal spore med nas in nas za dolga desetletja drugega drugemu odvajevali. Vse to ni bilo dovolj. Slovane je bilo treba tudi oddelovati, da bi imeli sovražnika svojega gospodarja za svojega sovražnika (Namesto da bi bilo narobe).

To je bil vrhunec perfidnosti in machiatellizma.

Vzemite samo pokojni habsburški imperij Avstrijece in Ogrov.

V prvi veliki vojni, ki je dovedla tudi do razsula tega čudnega mozaičnega paradoksa — kar je bil zgodovinski dogodek: najzvejčega pomena — je imela avstro-ogrška armada v svojem sestavu: Čehe, Slovake, Slovence, Slavonce, Rusine, Srbe, Hrvatje, Poljake i. dr. — vse slovenske narode. Ti so tvorili okrog 60% vse armade. Goniši so te dobre slovenske vojnike, naj se bijejo proti Italijanom, Rumunom, Angležem, Amerikancem, Grkom, Francozom, Rusom, Srbom i. dr. Avstrijski vojskovodje niso posebnost bledeli po svoji poklicni srčnosti ali genialnosti, a večletno ravnanje s tako raznovrstnim narodnim materialom je bilo tudi psihološko čudo. V tem krvavem

vojnem metcu se je porajala postopno tudi slovenska zavest, da pripadajo ti narodi v isto skupnost, k eni državi. V razdobju med prvo in drugo vojno se niso izvršili tako odločni koraki, da bi bila postala vojna med Slovani popolnoma nemogoča, vendar se je zmanjšala ta strahota medlovskega vojevanja na najmanjšo mero. Lahko se reče, da se niso borile zoper Ruse, Poljake, Čehe, Hrvatje, Srbe i. dr. nobene slovenske armade. In to je bil velik korak naprej.

SLOVANSKA MEDSEBOJNA OSAMITEV

To je prav posebno nevarna sovražnik slovanstva, ki ga je treba brezpogojno premagati. Natanko po taktiki črti naših sovražnikov smo živel Slovani ločeno drug od drugega in vsi naši neprijatelji so se trudili, da se zdajajo med nami kolikor mogoče visoke kitajske zidove.